ŠTATISTICKÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

Dopad EÚ legislatívy na zmeny vo výberových zisťovaniach v domácnostiach realizovaných ŠÚ SR

20. Slovenská štatistická konferencia
18. Slovenská demografická konferencia

Banská Bystrica, 9. a 10. septembra 2021

Róbert Vlačuha
riaditeľ Odboru štatistiky životnej úrovne obyvateľstva
Sekcia sociálnych štatistík a demografie

NARIADENIE IESS

- IESS - NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2019/1700 z 10. októbra 2019, ktorým sa zavádza spoločný rámec pre európske štatistiky o osobách a domácnostiach na základe individuálnych údajov zbieraných zo vzoriek
- IESS - rámcové nariadenie, nadväzuje na neho viacero implementačných a delegovaných právnych aktov pre zisťovania v domácnostiach
- 25 článkov, 5 príloh

- Článok 1 - Predmet úpravy a rozsah pôsobnosti
- zavádza sa spoločný rámec pre európske štatistiky o osobách a domácnostiach na základe individuálnych údajov zbieraných zo vzoriek týchto osôb a domácností.

ČLÁNKY 3, 4 - DOMÉNY A SÚBORY ÚDAJOV, VIACROČNÝ PRIEBEŽNÝ PLÁN, PRÍLOHA IV - PERIODICITA

- **pracovná sila** (štatistické zisťovanie **VZPS**) - štvrťročne, ročne, každé 2 roky a každých 8 rokov, „ad hoc“ témy - každé 4 roky
- **príjem a životné podmienky** (štatistické zisťovanie **EU SILC**) - ročne, každé 3 roky a každých 6 rokov, „ad hoc“ témy - každé 2 roky
- **zdravie** (štatistické zisťovanie **EHIS**) - každých 6 rokov
- **vzdelávanie a odborná príprava** (štatistické zisťovanie **AES**) - každých 6 rokov
- **využívanie informačných a komunikačných technológií** (štatistické zisťovanie **IKT HH**) - každý rok
- **využívanie času** (realizovali sa len pilotné štatistické zisťovania) - každých 10 rokov - **nepovinné**
- **spotreba** (štatistické zisťovanie **RÚ**) - každých 5 rokov

- viacročný priebežný plán sa vo vhodných prípadoch odchýli najviac o jeden rok

ČLÁNOK 7 - TECHNICKÉ ŠPECIFIKÁCIE SÚBOROV ÚDAJOV, ČLÁNOK 9 - ZDROJE ÚDAJOV A METÓDY

- opis premenných
- štatistické klasifikácie
- charakteristiky štatistických populácií, sledovaných jednotiek a pravidiel pre respondentov
- referenčné obdobia a referenčné dátumy
- požiadavky vzťahujúce sa na geografické pokrytie, obdobia zberu údajov, spoločné štandardy pre editáciu a imputáciu, váženie, odhady a odhad štandardnej odchýlky
- metodika zabezpečujúca porovnateľnosť údajov, ktorá môže v riadne odôvodnených prípadoch zahŕňať schémy znázorňujúce poradie otázok (napr. v doméne „pracovná sila“)

- zdroje údajov:
  - informácie priamo poskytnuté respondentmi
  - administratívne záznamy a iné zdroje, metódy alebo inovatívne prístupy

ČLÁNOK 12 - OPORA VÝBERU, ČLÁNOK 13 - KVALITA

- reprezentatívne vzorky získané z opôr výberu stanovených na národnej úrovni - umožňujú náhodne vyberať osoby alebo domácnosti so známou pravdepodobnosťou výberu
- cieľ opory výberu - určiť a úplne pokryť cieľovú populáciu s bežne akceptovanou chybou pokrytia
- pravidelná aktualizácia opory výberu

- je stanovená forma a obsah správ o kvalite, vrátane údajov o metóde posudzovania dodržiavania požiadaviek na presnosť (VYKONÁVACIE NARIADENIE KOMISIE (EÚ) 2019/2180)

ČLÁNOK 14 - ŠTÚDIE USKUTOČNITEĽNOSTI A PILOTNÉ ŠTÚDIE

- Komisia (Eurostat) poskytuje finančnú pomoc (Grantové projekty)
- zlepšiť kvalitu a porovnateľnosť súborov údajov
- rozšíriť pokrytie zberu údajov na osoby, ktoré nežijú v domácnostiach, alebo na subpopulácie, ku ktorým je ťažké sa dostať
- vyvinúť, posúdiť a zaviesť techniky, ktoré umožňujú lepšie územné pokrytie (aspoň na úrovni NUTS 2)
- vypracovať a otestovať nové čiastkové témy na zber údajov
- prispieť k modernizácii domén „využívanie času“ a „spotreba“
- preskúmať a zaviesť nové spôsoby, ako zlepšiť schopnosť reagovať na potreby používateľov
- zlepšiť integráciu zberu údajov a používania iných zdrojov údajov
- zefektívniť zber údajov v členských štátoch a zlepšiť nástroje na zber údajov

ČLÁNOK 15 - PRÍSTUP K DÔVERNÝM ÚDAJOM NA VEDECKÉ ÚČELY, ČLÁNOK 25 - NADOBUDNUTIE ÚČINNOSTI A DÁTUM UPLATŇOVANIA

- Komisia (Eurostat) udeľuje prístup k dôverným údajom vo svojich priestoroch a môže zverejniť súbory anonymizovaných mikroúdajov zo súborov údajov pre všetky domény uvedené v tomto nariadení na vedecké účely a za podmienok stanovených v nariadení (EÚ) č. 557/2013.
- ŠÚ SR - Podmienky poskytnutia prístupu k dôverným štatistickým údajom na vedecké účely – pre univerzity a ostatné vzdelávacie organizácie vyššieho vzdelávania, organizácie, alebo inštitúcie vedeckého výskumu (podrobnejšie informácie na www.susr.sk, Informačný servis)

- Nariadenie IESS sa uplatňuje od 1. januára 2021. V súvislosti s doménami „využívanie času“ a „spotreba“ sa uplatňuje od 1. januára 2025.

PRÍLOHY

- PRÍLOHA I – definovanie jednotlivých tém a čiastkových tém pre každú doménu
- PRÍLOHA II - požiadavky na presnosť
- PRÍLOHA III - charakteristiky vzoriek
- PRÍLOHA IV - periodicita
- PRÍLOHA V - lehoty na zasielanie údajov

IMPLEMENTÁCIA NARIADENIA IESS V PODMIENKACH ŠÚ SR

- Cieľ - adaptácia výberových sociálnych štatistických zisťovaní na nariadenie IESS
- Očakávané výstupy:
  - harmonizované výberové sociálne štatistické zisťovania (opora výberu, imputácie chýbajúcich premenných, kalibrácia váh, štandardizované premenné).
  - preskúmané nové požiadavky z hľadiska potrebných zmien v metodike a v procedúrach zberu a spracovania údajov. Zavedené inovatívne metódy v oblasti zberu a spracovania údajov vrátane využitia AZÚ.
  - redizajn dotazníkov jednotlivých zisťovaní v zmysle metodických zmien vyplývajúcich z legislatívy vrátane implementácie nových premenných.
  - riešené prípadné zmeny (skoky) v časových radoch spôsobené implementáciou nového nariadenia IESS.
  - poskytnuté / šírené nové informácie, ako aj údaje s vyššou porovnateľnosťou v používateľsky zrozumiteľnej forme umožňujúcej správne a rýchle pochopenie.

IMPLEMENTÁCIA NARIADENIA IESS V PODMIENKACH ŠÚ SR

- rámcové nariadenie IESS – od roku 2021.
- nadväzuje viacero implementačných a delegovaných právnych aktov pre zisťovania v domácnostiach.
- 2019 a 2020 - prípravné práce súvisiace s adaptáciou zisťovaní - snaha o maximálnu možnú harmonizáciu zisťovaní, napr. jednotná opora výberu, štandardizácia jadrových (core) a spoločných premenných a pod.
- rok 2020 - redizajn dotazníkov výberových zisťovaní. Metodické zmeny sa týkali najmä počtu, štruktúry, znenia definícií a kodifikácie sledovaných premenných. Zmenila sa formulácia popisov niektorých premenných a pribudli nové tematické okruhy (napr. v doméne pracovná sila - zachytenie tzv. drobnej práce, práca ekonomicky závislých podnikateľov, podrobnejšie mapovanie odpracovaného času, úprava samodefinovania hlavného ekonomického postavenia respondenta).
- do zisťovania VZPS bol zavedený nový spôsob váženia údajov prostredníctvom integrovaných váh pre osoby a domácnosti.
- bol odhadnutý počet osôb žijúci v kolektívnych zariadeniach. Pri všetkých zisťovaniach v domácnostiach bude v zmysle IESS o tieto osoby očistená populácia, na ktorú sa dopočítavajú údaje zistené za vzorky.
- bude potrebné riešiť prípadné dopady na časové rady ukazovateľov s možným výskytom zlomov v trendoch, najmä v doméne pracovná sila – v rámci GP 09-18 je riešený odhad veľkosti týchto zlomov s cieľom konštrukcie korekčných faktorov, prostredníctvom ktorých bude možné spätne revidovať hlavné indikátory zamestnanosti a nezamestnanosti v Stratégii 2020 za SR.

COVID-19 – ZMENY V ZBERE ÚDAJOV OD ROKU 2020

- VZPS - terénne práce prebiehali aj v sťažených podmienkach spôsobených pandemickými obmedzeniami. Osobné návštevy boli nahradené telefonickým zisťovaním. Terénny zber údajov formou osobných návštev bol obnovený od 1.6. 2020.
- IKT HH - úplne prehodnotenie spôsobu realizácie zisťovania. Zmenil sa plánovaný výber domácností a plánované osobné návštevy boli nahradené telefonickou formou. Dotazníky bolo možné vyplniť telefonicky, cez web-formulár alebo cez tzv. offline-formulár (PDF dotazník, ktorý respondenti vyplnili a poslali naspäť e-mailom opytovateľom).
- RÚ - kľúčový je dotazník RÚ/C 1-12 (denník výdavkov). Zisťovanie je potrebné realizovať každý mesiac počas celého roka. V mesiacoch marec až jún 2020 nebolo možné realizovať osobné návštevy domácností, ale domácnosti zaznamenávali denníky výdavkov. Denníky boli zbierané a spracovávané opytovateľmi ŠÚ SR až od júna roku 2020 pri dodržaní sprísnených hygienických opatrení.
- EU SILC - realizuje sa len osobnými návštevami. Došlo k posunu zberu údajov v teréne od 17.6. 2020 do októbra roka 2020. Tento posun nemal vplyv na celkové spracovanie údajov EU SILC 2020.

ŠÚ SR - MODERNIZÁCIA SOCIÁLNYCH ŠTATISTÍK S OSOBITNÝM DÔRAZOM NA ICH KVALITU A VČASNOSŤ

- Cieľ: Implementácia nových požiadaviek na sociálne štatistiky - prepájanie údajov z rôznych zdrojov, rýchle odhady v oblasti príjmu a zamestnanosti, experimentálne štatistiky, využívanie administratívnych zdrojov údajov.
- Očakávané výstupy:
  - inovovaná metóda imputácie príjmových premenných (mzda zo zamestnania) do VZPS a EU SILC.
  - systémové použitie údajov zo Sociálnej poisťovne pre skvalitnenie údajov o príjmoch zo zamestnania v zisťovaní EU SILC.
  - návrh a realizácia redizajnu RÚ a EU SILC vo vzťahu k produkcii ICW (prepájanie údajov o príjmoch, spotrebe a majetku).
  - rýchle odhady za štatistiku príjmov a životných podmienok.
  - experimentálne štatistiky v oblasti príjmov a životných podmienok.
  - preskúmaná a zlepšená koherencia základných ukazovateľov na mikroúrovni (VZ v domácnostiach) a makroúrovni (NÚ a AZÚ).

ŠÚ SR – ŠPECIÁLNE ZISŤOVANIA

HFCS (Zisťovanie finančnej situácie a spotreby domácností)

- spolupráca s NBS
- realizované v rokoch 2014, 2017 a 2021

EU SILC MRK – 2018, 2020

- národný projekt „Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a ich dopad na marginalizované rómske komunity“
- špeciálne zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach týkajúce sa MRK (marginalizovaných rómskych komunít)
- spolupráca aj s agentúrou FRA (agentúra Európskej únie pre základné práva)

Ďakujem za pozornosť